

נהמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | וישב תשפ"ג | גליון מס' 173

והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו, (ל"ז ב.).

כתב הרמב"ן, וזה לשונו, וטעם נשי אביו (פירוש,

דלכאורה קשה דעד כאן קראן הכתוב שפחות, או

<<<

ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף.

א

הנה הך פסק דין של יהודה שתמר היתה חייבת שריפה, צריך ביאור מאיזה דין דן אותה, דאי משום דיני בן נח, הרי אף אם היתה חייבת מיתה כל דינם אינו אלא בהרג, ואי משום דיני ישראל והרי היא אשת איש שזינתה, הרי הדין הוא שמיתתה בחנק, ולא בשריפה.

ועיין רש"י שפירש, וזה לשונו, **ותשרף**, אמר אפרים מקשאה משום רבי מאיה, בתו של שם היתה, שהוא כהן, לפיכך דנוה בשריפה, ע"כ, פירוש, שיהודה דן אותה בדיני ישראל, ואף על גב שבדיני ישראל אשת איש שזינתה מיתתה בחנק, אבל מכיון שתמר הייתה בתו של שם, שהיה כהן לאיל עליון, יש לה דין בת כהן שזינתה, ומשום הכי מיתתה בשריפה.

אכן עיין ברמב"ן, אחר שהביא דברי רש"י, כתב, וזה לשונו, ואני לא ידעתי הדין הזה, שבת כהן אינה חייבת שריפה אלא בזנות עם זיקת הבעל, ארוסה או נשואה וכו', אבל בת כהן שומרת יבם שזינתה אינה במיתה כלל, ובין בת ישראל ובין בת כהן (שומרת יבם) אינה אלא בלאו גרידא וכו', ע"כ.¹

ועיין שם שפירש באופן אחר, וזה לשונו, ונראה לי, שהיה יהודה קצין שוטר ומושל בארץ, והכלה אשר תזנה עליו, איננה נדונת כמשפט שאר האנשים, אך כמבזה את המלכות, ועל כן כתוב **ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף**, כי באו לפניו לעשות בה ככל אשר יצוה, והוא חייב אותה מיתה למעלת המלכות, ושפט אותה כמחללת את אביה, לכבוד כהונתו, לא שיהיה דין הדיוטות כן, ע"כ.

הרי שכתב שדין שריפה כאן, אינו מדיני ישראל שבת כהן בשריפה, אלא דין מחודש שהיה כאן משום כבוד מלכות, וכן נמי מבואר דעת רבינו יהודה החסיד (הובא בבעל הטורים), עיין שם.²

והעולה מזה, שיש כאן מחלוקת רש"י ורמב"ן מאיזה דין הייתה תמר מחויבת בשריפה, דלדעת רש"י דן אותה בדיני ישראל והייתה חייבת שריפה משום שהייתה בת כהן (בתו של שם) שזינתה, אולם דעת הרמב"ן שאין כאן דיני ישראל כלל, אלא דין מחודש של כבוד המלכות, (ואפשר שנכלל בדינים).

ב

והנה דבר זה גופא שכתב רש"י שתמר בתו של שם הייתה, עיין בשפתי חכמים, שכתב, וזה לשונו, לאו דוקא בתו, דהא שם כבר מת כשהיה יעקב בן חמישים שנה, ועתה הוא יותר מבן מאה ועשר שנה, אלא ממשפחות,

(1) ועי' בבעה"ט שהוסיף, וז"ל, וע"ק דכל מיתה האמורה בב"נ אינה אלא סייף, ועוד מה שאמר **צדקה ממני**, כ"ש שהיה לה להתחייב, ע"כ.

(2) וז"ל, ור"י החסיד פירש, לא דן אותה יהודה לשריפה, אלא שישרפו לה רושם בין פניה, לסימן שהיא זונה, וכאשר ידע יהודה שהיה ממנו, ולא היתה זונה, לא עשו לה דבר, עי"ש.

וכן עי' ברמב"ן שהביא עוד טעם אמאי דנוה בשריפה.

(3) ועי' רא"ם.

(4) אכן שם י"ל שדינו ככהן שעבר, ועי' יומא (י"ב:).

(5) הרשב"א.

ע"כ³, ולכאורה היינו שהייתה מיוצאי חלציו של שם, מצאצאי בנו (או אפילו בת בתו), אבל לא בתו של שם ממש.

אכן לפי זה שלא היתה בתו ממש של שם, צריך ביאור אמאי הייתה חייבת שריפה, דהרי רק בת כהן דינה בשריפה, ואין לומר שגם בניו היו כהנים דהא אפילו שם עצמו היה כהן שעבד, שהרי בימיו כבר ניתנה הכהונה לאברהם אבינו⁴.

ג

איתא בגיטין (פ"ג:), דהא דכתיב שגט צריך להיות **ספר כריתות**, מיבעי ליה לכדתנאי הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין, על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם, אין זה כריתות, שלשים יום הרי זה כריתות, ופירש רש"י שם, אין זה כריתות, שאין מפרידן אלא המות, דעד יום מותה קשורה בו, ע"כ, פירוש, שגט צריך להיות דבר הכורת ביניהם לגמרי.

והנה עיין בר"ן שם (מ"ג: מדפי הרי"ף), בא"ד אמר רבא וכו', שהביא דעת הרמב"ם בהלכות גירושין (פרק ח' הלכה י"ב), שכתב שאם אמר הרי זה גיטך על מנת שלא תנשאי לפלוני אינו גט, הא למה זה דומה לאומר לה על מנת שלא תשתי יין לעולם, או שלא תלכי לבית אביך לעולם או כל ימי חייכי, אבל אם אמר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני עד חמישים שנה, הרי זה גט, ע"כ, והקשה הר"ן על מה שכתב הרמב"ם לדמות שלא תנשאי לפלוני, שזה כמו על מנת שלא תשתי יין לעולם ואין באן כריתות, שאינו דומה אלא למי שאמר לה על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני, (דהא מיד כשמת פלוני הרי היא מותרת, ויש כאן כריתות), וביאר הר"ן את דברי הרמב"ם, וזה לשונו, ונראה שדעתו ז"ל, דהתם שאני שהיא רשאה לשתות יין אחר מיתתו, ונמצא שלא נאסרה לעולם, אבל זו נאסרה בנישואיו זה לעולם, שהרי כל ימי חייו לא תנשא לו, ונשואין לאחר מיתה אי אפשר ולמדה מדאמרינן בגמרא דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין כריתות זה, ואמאי, והא אמרינן בפרק השותפין (נדרים מ"ו) קונם ביתך שאני נכנס, מת או מכרו לאחר מותו, והכא נמי רשאה לילך לבית אביה לאחר מיתתו, ונמצא שאין זה תנאי אלא כל ימי חיי פלוני, אלא וודאי היינו שאף על פי שלאחר מיתת האב אי אפשר לה לעבור על תנאה, אפילו הכי בבית אביה שנאסרה לא תהא מותרת לעולם, דלאחר מיתת אביה, לאו בית אביה הוא, הכי נמי במתנה שלא תנשאי לפלוני לעולם וכו', ע"כ.

ומבואר בדעת הרמב"ם כשאמר בית אביך, זה הבית של אביה ממש, ועוד מבואר שאינו נקרא בית אביה אלא רק בחיי אביה, אבל לאחר מות אביה אין זה בית אביה, ודו"ק.

אכן הר"ן שם הביא דעת החולקים על הרמב"ם, וזה לשונו, ואחרים⁵ דוחין דלכית אביך לאו דוקא, אלא שאמר לה לבית זה שהוא של אביך, שהיא אסורה בו, אפילו מת או מכרו לאחר, ע"כ, ועוד הביא שם את דעת

התוספות (עיינין גיטין (כ"א); ד"ה שלא⁶), וזה לשונו, ובתוספות תירצו, דכל יוצאי יריכו קרויין בית אביו, אף על פי שמת, כדכתיב גבי תמר **שבי אלמנה בית אביך**, וכבר מת שם אביה, כדמוכחי קרא, ע"כ, עיינין שם⁷.

ומבואר שהתוספות סבירא ליה שאף שמת עדיין נקרא בית אביה, והנה מה שהביא התוס' ראייה לזה מיהודה שאמר לתמר **בית אביך** מוכח שסבירא ליה שהיתה בתו של שם ממש, דאי לאו הכי מנא לן שכבר מת אביה⁸.

והנה לפי זה, לדעת הרמב"ם דבית אביך אינו אלא כל זמן שאביה קיים, צריך לומר שמה שכתוב אצל תמר **שבי אלמנה בית אביך**, היינו שאביה היה עדיין חי, דאי לאו הכי לא שייך לומר **בית אביך**, ואם כן לאו בתו של שם ממש היתה, ודו"ק.

ויוצא דפליגי במה שאמרו שתמר בתו של שם הייתה, שלדעת התוספות אפשר לומר בתו של שם ממש, דאף לאחר מיתה עדיין נקרא בית אביה, מה שאין כן לדעת הרמב"ם צריך לומר שלא דווקא בתו ממש, אלא מיוצאי יריכו, דלא שייך לומר **בית אביך**, (או דנימא דלית ליה הך דרשה של אפרים מקשאה), ודו"ק.

ד

והנה דעת רש"י, שהביא בפירושו על התורה דרשת אפרים מקשאה, שבתו של שם הייתה, צריך ביאור איך יסבור האם בתו של שם ממש או לא בתו ממש.

ולכאורה יש לתלות איך יפרש לגבי הגדרת בית אביה, דאי סבירא ליה שאין נקרא בית אביה אלא כל זמן שאביה קיים, בהכרח שלא תהא בתו של שם ממש, שאין כאן בית אב, אכן אי סבירא ליה (כדעת התוספות), דנקרא בית אביה אף לאחר מיתה, אם כן שפיר אפשר לומר שהייתה בתו של שם ממש.

6 ועיי' תוס' ערובין (ט"ו); סוכה (כ"ד); קידושין (ה).

7 ונראה דפליגי שתלוי אי משום האיסור - והאיסור הוא לעולם, אי משום התנאי - והתנאי אינו אלא כל זמן שהוא חי, ודו"ק.

8 ואין לומר שקאמר שמת אביה מהיהא דסוטה (י), דא"כ מאי קאמר כדמוכחי קראי.

והנה עיינין רש"י גיטין (פ"ד), ד"ה אין חוששין שמא נבעלה להם, וזה לשונו, אבל אמר לה על מנת שלא תבעלי לפלוני, אינו גט, שמא תבעל לו, דומיא דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם, ע"כ, ועיינין ברשב"א שהקשה דמה הדמיון דעל מנת שלא תבעלי זה רק כל זמן שהוא חי, ומה שאין כן בית אביך הוא לעולם, ועיינין במהרש"א שם, שכתב דאינו דומה בטעמא אבל בדינא דומה הוא, עיינין שם.

אכן אי נימא דרש"י סבירא ליה כדעת הרמב"ם, דבית אביך אסור לעולם, משום דלאחר מיתה אביה כבר אינו נקרא בית אביך, וכמו כן שלאחר מיתת פלוני, אינו שייך שתבעל לו, אתי שפיר הדמיון, וכמו שדימה אותם הרמב"ם עצמו.

ולפי זה בהכרח צריך לומר שרש"י סבירא ליה כדעת הרמב"ם, דבית אביך אינו אלא כל זמן שהוא קיים⁹, ואם כן צריך לומר שדעת רש"י היא שתמר לא הייתה בתו של שם ממש, אלא מיוצאי חלציו.

ה

איתא בסוטה (י). שדרשו הא דכתיב בתמר **ותשב בפתח עינים**, ור' שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה, כשתבעה (יהודה) אמר לה שמא וכו' שמא קיבל בך אביך קידושין, אמרה ליה יתומה אני וכו', ועיינין רש"י שם, וזה לשונו, יתומה אני, [ש]הייתי קטנה, והשיאוני אמי ואחיי, ואין נישואין לער ואונן כלום לאסור עליו משום כלתו, ואין זכות לאם ולאחים להשיא קטנה, אלא האב זוכה בה וכו', ע"כ.

ומבואר כאן שתמר כבר בעת נישואיה לער ולאונן הייתה יתומה ואביה לא היה קיים, ואמה ואחיה השיאוה, ועכשיו היא ממאנת בנישואין אלו, והנה מבואר להדיא שמה שכתוב כאן **שבי אלמנה בית אביך**, שייך אף אם אביה אינו קיים, דהרי תמר אביה לא היה קיים, ואמר לה **שבי אלמנה בית אביך**.

ולכאורה קשה מכאן על דעת הרמב"ם (ורש"י) שסבירא ליה שבית אביה

9 וא"ש דרש"י ותוס' לשי' לגבי הגדרת בי נשא, עיי' רש"י ב"ב (י"ב); ובתוס' שם, ודו"ק, (עיי' רש"י ב"מ (ק"ד); ותוס' שבת (כ"ג); ודו"ק).

פרפראות/המשך

אשתו מותר באחותה, ודרשו כן מדכתיב **ואשה אל אחותה לא תקח לצרור עליה (בחייה)**, עיינין שם, ויש לומר דיש כאן גילוי דהיכא דכתיב **על**, פירושו כל זמן שהיא קיימת, אבל לאחר מותן אין כאן **על** ויהא מותר, ולפי זה האיסור של יעקב ליקח נשים אחרות לא היה אלא בחייהן של רחל ולאיה, אבל אחר מיתתן היה מותר, וזה מה שכתב הרמב"ן דהא שקראן **נשי אביו**, היינו דוקא לאחר מיתת רחל ולאיה, ודו"ק.

***

וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם וגו', (ל"ז י"ב).

הנה על תיבת **את** יש (בספר תורה) נקודות, ובטעם הדבר עיינין רש"י, וזה לשונו, **לרעות את צאן**, נקוד על **את**, שלא הלכו אלא לרעות את עצמן, ע"כ, פירוש דמזה שיש נקודות על תיבת **את**, ילפינן שני דברים, חדא שלא הלכו לרעות את הצאן, ועוד שהלכו לרעות את עצמם, דבלי הנקודות היה הפירוש שהלכו לרעות את הצאן, וקא משמע לן דלא, ולכאורה צריך ביאור היכן מרומז בהך ניקוד דרשה זו.

והנה עיינין בשפתי חכמים שביאר כי מאחר שהנקודה ממעט את הכתב כאילו לא כתוב כאן **את**, אם כן תיבת **צאן** אינו דבוק לתיבת **לרעות**, ודריש הפסוק שיש

אמהות, או פלגש¹, ועכשיו קראן **נשי אביו**), כי נשיו היו שלקחם לנשים, ולא יקרא אותם הכתוב שפחות, רק בהיותם עם רחל ולאיה, שהן גבירות להן וכו' ויתכן כי בחיי רחל ולאיה יקרא אותן שפחות ופילגשים, ועתה מתו ולקחן לנשים, ע"כ.

והנה מה שכתב הרמב"ן שיעקב לקח אותן לנשים אחר מיתת רחל ולאיה, צריך ביאור, דהרי לבן השביע את יעקב שלא יקח עוד נשים, כמו שכתוב **ואם תקח נשים על בנותי**, ויעקב קיבל עליו את שבועה זו, וכמו שכתוב שם **עד הגל הזה** וגו', ואם כן היה אסור ליעקב ליקח עוד נשים, ואיך לקח יעקב את בלהה ואת זלפה לנשים אף שהיה אחר מיתת רחל ולאיה.

אכן אפשר לומר שהשבועה הייתה **ואם תקח נשים על בנותי**, ויש לומר **על בנותי** פירוש רק כל זמן שהן חיים, וכמו שמצינו באחות אשתו שדרשו חז"ל (עיינין יבמות ג), דאיסור אחות אשה אינה רק בחייה של אשתו, אבל לאחר מות

1 עיי' פ' ויצא דכת' שפחות (ל', ד' ז' ט' י' י"א), וכן (ל"א ל"ג) כתיב **באהל שתי האמהות**, ובפרשת וישלח (ל"ב כ"ג), **את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו**, וכן (ל"ה כ"ב), אחר מיתת רחל כת' **וישכב את בלהה פלגש אביו**, וכן (ל"ה, כ"ה כ"ו), **שפחת רחל שפחת לאה**.

אכן בדעת הרמב"ם עצמו יש ליישב, דהנה יש שני סוגי יתומה שקידושיה קידושין דרבנן שיכולה למאן, חדא כשאביה מת והשיאוה אחיה ואמה, ועוד אופן יש כשאביה קידשה ונשאת, ונתגרשה או נתאלמנה מן הנישואין, דאז אינה חוזרת לרשות אביה, ודינה כיתומה בחיי אביה.

ולפי זה אפשר לומר דתמר הייתה יתומה בחיי אביה, ועדיין היה אביה קיים, ומכל מקום הייתה יכולה למאן.

אכן כל זה אינו אלא לדעת הרמב"ם בהלכות גירושין (פרק י"א הלכה א'), דגם ביתומה בחיי אביה שייך הך דין מיאון, והרמב"ם לשיטתו אתי שפיה, אכן דעת רש"י אינו כן, דשיטת רש"י (במות ק"ז)¹⁰, שדין מיאון אינו אלא ביתומה ממש, שאין אביה קיים, אבל יתומה בחיי האב, אין לה דין מיאון כלל, שאין כאן קידושין כלל, עיין שם, ולפי זה צריך לומר שמה שאמרה תמר שיתומה אני, פירוש שאביה כבר מת, ואף על פי כן כתוב שם **בית אביך**, וצריך ביאור דלעיל נתבאר דרש"י סבירא ליה כדעת הרמב"ם, דאין נקרא בית אביה אלא בחיי האב.

ועוד קשה מה שכתב רש"י בסוטה שם, וזה לשונו, ולהך סברא (שיתומה היתה), לאו בתו של שם היתה, שמשנת ששים (חמישים, כצ"ל¹¹), ליעקב כלו שנותיו של שם, ויעקב כבר היה יותר מבן מאה ועשר, ע"כ, ומוכח שסבירא ליה דאם אמרינן שבתו של שם הייתה, נקטינן שהיא בתו ממש, ולא רק מיוצאי יריכו, וקשה דהרי נתבאר שרש"י סבירא ליה כדעת הרמב"ם, ד'בית אביה' אינו אלא כל זמן שהוא קיים, ואם כן מכיון דכתיב **שבי אלמנה בית אביך**, בהכרח שאביה היה קיים, ואם כן אי אפשר בכלל שהייתה בתו של שם ממש (אף אם לא דרשינן שנתנה עינים לדבריה), ולכאורה דברי רש"י נראים כסותרים זה את זה, וצריך ביאור.

10) הובא בריטב"א שם בשמו, ודלא כהב"ש.

11) ואולי כוונתו שכבר עברו ששים שנה ממותו, וע"י.

כתב הרמ"א בהלכות נדרים (יורה דעה סימן רט"ז סעיף ד'), אמר לו קונם בית אביך שאיני נכנס בו, אף על פי שמת האב, אסור, דכל יוצאי חלציו קרויין בית אב, ע"כ, ועיין בש"ך שם (ס"ק י"ב), שכתב, וזה לשונו, כלומר בית אביך שאמר, היינו יוצאי חלציו, (דיוצאי חלציו נמי נקראים בית אביך), ולפי זה אם מכרו מותר, אלא דמכל מקום אסור לילך ליוצאי חלציו, ע"כ, ועיין שם שפירש שכן הוא דעת התוספות בעירובין (ט"ו), והוא ראייה דכתיב **שבי אלמנה בית אביך**, שפירושו יוצאי חלציו של אביך, (ודלא כמהרש"א, שכתב שאפשר שקנה אביו בית אחר), עיין שם.

אך הש"ך עצמו כתב לגמגם על פסק הרמ"א, שדימה הדין של קונם לתנאי בגט, דכמו בגט אמרינן שבית אביך כוונתו גם לשל יוצאי חלציו כך הדין בקונם, שיש לומר שדווקא בתנאי בגט שאמר לה שלא 'תלך' לבית אביה, וקאי על הליכה לבית אביה, שייך שיקרא בית אביה גם על יוצאי חלציו, מה שאין כן בקונם שאמר קונם בית אביך, לא קאי על ההליכה כלל, אלא על הבית עצמו שאני נכנס בו, דלשון שאני נכנס' בו קאי על הבית, ולא על ההליכה, וזה לא שייך ביוצאי חלציו, אם כן אם אמר קונם בית אביך שאני נכנס, אם מת האב מותר ליכנס בה, דאין יוצאי חלציו בכלל, עיין שם.

והעולה מזה ד'בית אביה' סובל שלושה פירושים.

א), בית של אביה ממש, ורק כשהוא חי, וכדעת הרמב"ם.

ב), פירוש הבית של אביה, אף שהוא כבר מת, דגם יוצאי חלציו נקראים בית אביה, וכמו שמבואר ברמ"א (וכן הוא דעת התוספות).

ג), לפעמים 'בית', פירושו בית ממש, ולפעמים 'בית' פירושו כמו בית ישראל, (ז"יין שטוב) וכולל יוצאי חלציו, וכמו שכתב הש"ך, ותלוי לפי הענין, דיש אופן שקאי על הבית עצמו (כמו בקונם), ויש אופן דהכוונה של בית הוא כעין בית ישראל, וכמו בתנאי שעושה בגט, שאז יוצאי חלציו הם בכלל, והכל תלוי האיך שנתפרשו דבריו.

ונראה לבאר שרש"י סבירא ליה כדעת הש"ך, דלפעמים בית אביה

פרפראות/המשך

אפשר להיות כמו השכינה.

כאן שני דיבורים, שהלכו לרעות, וכן שצאן אביהם היה בשכם, ע"כ.

ונראה דאין הכי נמי שאי אפשר לרבות שום דבר שיהא כשכינה, רק שר' עקיבא חידש שאפשר לדרוש **את** באופן אחר, והיינו שלא בא לרבות דבר שהוא כמותו, אלא מרבה דבר שטפל לו שיהא כמותו, פירוש שהטפל הוא כמו הדבר העיקרי, ודו"ק, והשתא אתי שפיר מה שדורש **את** לרבות תלמידי חכמים, פירוש שתלמידי חכמים הם טפלים להשכינה (עיין כתובות ק"א:), ומרבה שגם דבר הטפל לשכינה צריך לירא ממנו כמו מהשכינה³.

אכן דבר זה צריך ביאור, דהנה עיין מה שפירש רש"י לעיל פרשת וירא, (אהא דכתיב **ויאמרו אליו איה שרה אשתך**), שכל היכא שהכתב (בלי ניקוד) רבה על הנקודה אתה דורש את הכתב, וכשהנקודה רבה על הכתב, אתה דורש את הנקודה, עיין שם, והנה כאן הנקודה רבה על הכתב, אם כן היה צריך לדרוש את הנקודה, וכמו שדורש שם, כאילו כתיב **ויאמרו אליו 'איו'**, כאן היה צריך לדרוש **את** שני פעמים, וכאילו כתיב **וילכו אחיו לרעות את, את צאן אביהם בשכם**, וצריך ביאור².

ולפי זה נראה שיש לבאר מה שכתוב כאן באופן דומה, שתיבת **את** בא לרבות דבר הטפל לו (וכר' עקיבא), והיינו שבלי הנקודה על **את**, היה דורש **את** לרבות שהלכו לרעות דבר הטפל לצאן, ולכאורה שהם עצמן היו הטפלים לצאן, ודו"ק, אכן עכשיו שיש כאן נקודה, והרי הוא כמו שכתוב עוד פעם **את**, וכאילו כתיב **וילכו אחיו לרעות את את צאן אביהם בשכם**, פירוש שהלכו לרעות את הטפל

ונראה לבאר באופן אחר קצת, דהנה עיין בבא קמא (מ"א:), שמעון העמסוני וכו' היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע **לאת ה' אלקיך תירא**, פירש וכו', עד שבא ר' עקיבא ולימד, **את ה' אלקיך תירא** לרבות תלמידי חכמים, עיין שם.

ולכאורה צריך ביאור איך דורש ר' עקיבא **את** לרבות תלמידי חכמים, דהנה הטעם ששמעון העמסוני פירש מכל דרשותיו הוא מפני שאי אפשר לרבות שום דבר שיהא כשכינה, ואם כן איך דורש ר' עקיבא לרבות תלמידי חכמים, הא אי

3) ובזה יתבאר כל מקום שדורשים **את**, ואוקמינן כר"ע, בין הך ריבוי דעור של שור הנסקל, או לרבות שערות שג"כ צריך ביאת מים, או כהך דריש פ"ד זבחים **את** בדם וטבילה, שכולם מרבים דבר הטפל, ודו"ק.

2) ועי' מש"כ בליקוטי נ"י תשפ"ב.

והשתא מתבאר שפיר מה שפירש רש"י **הוציאוהו ותשרף** משום שתמר הייתה בתו של שם, שהיתה בתו ממש, והחיוב שריפה היה מדיני ישראל, ודן אותה כבת כהן שזינתה, ואף שלא הייתה אלא שומרת יבם, יש לומר ששומרת יבם לפני מתן תורה דינה כאשת איש¹², ומכל מקום שייך לומר **שבי אלמנה בית אביך**, אף שבוודאי אביה - שם - לא היה חי, משום דכיון שכשיהודה אמר **שבי אלמנה בית אביך**, כבר מת אביה ואינו קיים, בהכרח שהכונה הוא לבית של יוצאי חלציו (זיין שטוב), ואתי שפיר, ודו"ק¹³.

(12) ושאיני דיני ייבום לפני מתן תורה, והא ראייה דאפילו אביו יכול לייבם. (13) אכן בדעת הרמב"ן י"ל דס"ל אף אם הייתה בתו של שם ממש, לא שייך כאן שריפה, אף בדיני ישראל, שאינה אלא שומרת יבם, וא"כ חיוב השריפה אינו אלא או משום מורד במלכות, או ששריפה לאו דווקא, ודו"ק.

מתפרש על הבית עצמו, ולפעמים מתפרש גם על יוצאי חלציו, ומצינו כעין זה בפירושו על התורה (פרשת ויגש), אהא דכתיב **וישמע בית פרעה**, שפירשו בשני אופנים, פעם פירש **שבית פרעה** אלו אנשי ביתו, ופעם פירש **שבית פרעה** הוא ביתו ממש עיין שם, והכל לגופו של ענין, הרי שנקט דפירוש 'בית' סובל שני פירושים, ודו"ק.

ולפי זה יש לומר שמה שיהודה אמר לתמר **שבי אלמנה בית אביך**, כאן יתפרש גם ליוצאי חלציו, דהנה היכא שמוכח שאינו חי בהכרח שכוונתו לאנשי ביתו וכולל יוצאי חלציו, והנה מכיון שהיתה בתו של שם בוודאי כבר מת אביה, ומכל מקום אמר לה **בית אביך** והרי אי אפשר לפרש דבריו שהתכוין לבית אביה ממש, אם כן בהכרח צריך לפרש שכוונתו היה לאנשי ביתו, ודו"ק.

פרפראות/המשך

***

וחטאתי לאלקים, (ל"ט ט').

איתא במדרש וחסאתי לה' לא נאמר אלא **וחטאתי לאלקים**, וצריך ביאור כוונת המדרש.

והנה עיין מה שכתב הר"ר העשיל זצ"ל (הובא בספר חנוכת התורה), לבאר דיש כאן טעות סופר במדרש, דצריך לומר וחסאתי לאדוני לא נאמר, (שהוא חול, ופירושו לאדון שלו), שזה פוטיפר, אלא **וחטאתי לאלקים**, שזה חטא להקב"ה, וזה לשונו, במדרש רבה, וחסאתי לה' אין כתיב כאן אלא **לאלקים**, לאלקים איני עושה את הדבר הרע הזה, עיין שם, והנה לכאורה דברי המדרש הללו תמוהים, הא אם היה כתוב לה' בשם הוי"ה, גם כן יכולים לדרוש הדרשה הזאת, עיין במפרשים, ויש לומר דכך היה כתוב במדרש וחסאתי לאדוני, אין כתיב כאן אלא **לאלקים** וכו', פירוש דהיה קשה לבעל המדרש הואיל וברישא דקרא כתיב **הן אדוני לא ידע** וגו', אם כן גם בסיפא דקרא הוה ליה למימר וחסאתי לאדוני, זה פוטיפר, והנה המדפיסים טעו שסברו שתיבת אדוני קאי על השם הקודש, וכתבו תיבות לה', כדרך כל המקומות, ע"כ⁵.

והנה צריך ביאור טענה זו של יוסף, דמשמע כאילו שאם היה חטא רק לפוטיפר היה מותר לו, ורק מפני שזה חטא לאלקים אסור.

ונראה לבאר לפי מה שכתב הרמב"ם הלכות מלכים (פרק ט' הלכה ח'), לגבי איסור אשת איש של גוי, שכתב שאם ממאנת בו אינה אשת איש, ע"כ⁶.

ויש לומר שזה מה שטענה אשת פוטיפר, שעכשיו היא ממאנת בבעלה, ואם כן אינה אשת איש, ומותרת היא ליוסף, ועל זה ענה לה יוסף **וחטאתי לאלקים**, שהקב"ה שהוא אלקים, שהוא הדיין הבוחן כליות ולב, ויודע האמת, שאין זה מיאון באמת רק שרוצה לעשות איסור, ועדיין היא אשת איש, ויש כאן איסור ערוה, וזה מה שאמר יוסף **איך אעשה הרעה הגדולה הזאת**, פירוש של איסור ערוה, **וחטאתי לאלקים**, שהוא יודע האמת, שאין כאן מיאון כלל, ודו"ק.

(5) ועי' מש"כ ליקוטי נ"י תשפ"א.

(6) וכן עי' מש"כ בריש הל' אישות.

לע"נ הגאון הצדיק רבי שלום מודרכי בן רבי יצחק הכהן שברדון זצוק"ל

גלב"ע כ"ב כסלו

הונצה ע"י נכדו

לצאן אביהם, פירוש שהלכו לרעות את עצמן, שהיו צריכים להיות הטפל, והיינו שעשו את הטפל עיקר, וזה מה שכתב רש"י שלא הלכו אלא לרעות את עצמן, ודו"ק.

***

וימאן, (ל"ט ח').

הנה טעמי המקרא על תיבת **וימאן** הוא שלשלת.

והנה מבואר בחז"ל שטעמי המקרא מבארים ומטעימים את התיבות שקוראים, וכמבואר בנדרים (ל"ז): **ויקראו בספר תורת האלקים** וכו' **ויבינו במקרא** זה פיסוק טעמים וכו', וכאן נמי על ידי הטעם על תיבת **וימאן** - שהיא שלשלת, ניתן להבין תיבה זו.

ונראה, דהנה הא דיוסף מיאן לשמוע לאשת פוטיפר, יש בזה כמה סיבות, וכדכתיב **הן אדני לא ידע אתי מה בבית וגו'**, ועוד כתיב **איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה וגו'**, ועוד **איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחסאתי לאלקים**.

ובביאור סיבות אלו נראה, דהנה כבר מבואר בדברי רבותינו⁴, דיש שלושה מידות בעבודת האדם, בין אדם לחבירו, ובין אדם לעצמו, ובין אדם למקום.

ונראה דהא דיוסף מיאן לשמוע לאשת פוטיפר, משום שהיה כאן חסרון מצד כל אחד משלושה מידות אלו.

מצד בין אדם לחבירו, שזה אינו נכון כלפי אדוניו, וכמו שאמר **הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי**, ואם יקח את אשתו, הרי יחסר כאן בבין אדם לחבירו.

מצד בין אדם לעצמו, שזה אינו נכון כלפי עצמו, וכמו שאמר **איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה וגו'**, ואם יקח את אשת בעל הבית, יש כאן חסרון מצד עצמו, שנמצא שהוא אינו נאמן.

ומצד בין אדם למקום, שאינו נכון כלפי שמיא, וכמו שאמר **ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחסאתי לאלהים**, ואם יקח אשת איש, יחסר כאן בבין אדם למקום.

ונראה שכל אחד משלושה סיבות אלו מרומזים בטעמי המקרא של תיבת **וימאן**, שהוא שלשלת, שמשמעותו שיש כאן שלושה טעמים, להגדיש שמיאן לשמוע לאשת פוטיפר מצד שלושה בחינות הנזכרים, ודו"ק.

(4) עי' מש"כ המהרש"א בכ"מ, וכן הגר"א, ובפרט באדרת אליהו פר' האזינו, ועי' ליקוטי נ"י פר' מקץ פ"ב, ועי' חיר"ב שבט שובב"ם, ועוד.